

1/2012

Innvandrerkvinner – en ressurs i distrikts-Norge

Foto: Marit Schröder Elvik

Av: Gunhild Thunem, KUN senter for kunnskap og likestilling

Senter for kunnskap
og likestilling

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

www.kun.nl.no

Innvandrerkvinner – en ressurs i distrikts-Norge

Prosjektet skal bidra til å styrke innvandrerkvinner sine muligheter til å utvikle sine ressurser og delta i det norske samfunnet.

Prosjektet "Innvandrerkvinner – en ressurs i distrikts-Norge" har vært drevet av KUN senter for kunnskap og likestilling (KUN). KUN er en stiftelse som siden 1991 har drevet likestillingsarbeid på ulike felt. Vi tar blant annet initiativ til å iverksette tiltak på områder hvor vi ser at det er skjevheter når det gjelder representasjon, rettigheter, og muligheter for kvinner eller for menn. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har finansiert prosjektet. Gunhild Thunem har vært prosjektleder og Gry Bårnes prosjektmedarbeider.

Innvandrerkvinner – en ressurs i distrikts- Norge	3
Sammendrag	3
Summary in English.....	4
1. Innledning	6
1.1 Utenlandske kvinner som gifter seg med norske menn	7
1.2 Arbeidsinnvandrers ektefelle	8
1.3 Flyktninger og innvandrer menn finner ektefelle i hjemlandet	9
1.4 Flyktninger	9
2. Kommunenes integreringsapparat	10
3. Mål	10
4. Metode og gjennomføring	11
4.1 Innføring i norsk rett.....	13
4.2 Frivillige organisasjoner	14
4.3 Skole og utdanning	15
4.4 Familie og helse.....	17
4.5 Arbeidsliv.....	19
4.6 Privat økonomi	21
5. Konklusjon.....	22
Litteraturliste	25
Vedlegg 1.....	26

Innvandrerkvinner – en ressurs i distrikts- Norge

Prosjektet skal bidra til å styrke innvandrerkvinner sine muligheter til å utvikle sine ressurser og delta i det norske samfunnet.

Sammendrag

Innvandrere, og særlig nyankomne innvandrere, trenger kunnskap om og innføring i det norske samfunnet. De trenger veiledning for å styrke egen deltakelse i lokalsamfunnet, trivsel og generelle livskvalitet.

Gjennom dette prosjektet som er finansiert av IMDi ville vi prøve ut et kurskonsept med fokus på hjelp til selvhjelp, og om dette ville kunne lette integreringsprosessen hos denne gruppen. Kurset inneholdt praktisk informasjon om forhold i det norske samfunnet som er viktig for å kunne orientere seg og finne seg til rette. Kurset var i utgangspunktet tenkt å rette seg mot innvandrerkvinner som kommer til Norge med bakgrunn i familieetablering, familiegjenforening eller som følger sin arbeidsinnvandrede mann, da denne gruppen har få rettigheter sammenlignet med flyktninger og asylsøkere. Vi valgte likevel å utvide målgruppen til å omfatte alle som var nye i Norge, – både kvinner og menn, uavhengig av årsakene til at de er her. Dette fordi også de som har rett til introduksjonsprogram har behov for tilpasset informasjon utover det de får gjennom introduksjonsordningen.

Vi skapte en arena der ulike offentlige og frivillige organisasjoner kom og ga informasjon til gruppen. Samtidig fikk organisasjonene informasjon tilbake fra denne gruppen med tanke på hvilke behov denne gruppen har. Hva ser de på som sine største utfordringer i forhold til å finne sin plass i lokalsamfunnet? Kunnskapen vi har fått fra denne gruppen vil være et viktig bidrag inn i utvikling av likeverdige offentlige tjenester.

Gjennom prosjektet ønsket vi å synliggjøre den ressursen som innvandrerne representerer, dersom man tilrettelegger og inkluderer dem i samfunnet. Vi ønsket også å skape en møteplass for alle som er nye i Norge eller som har bodd her en stund, slik at de kan dele erfaringer med hverandre, og hjelpe hverandre.

Prosjektet ble organisert med seks samlinger, hver på 3 timer og med seks ulike temaer som er sentrale i forhold til å kunne finne seg til rette i Norge. Vi valgte å fokusere på:

- Frivillige organisasjoner/frivillig arbeid
- Innføring i norsk rett
- Skole og utdanning
- Familie og helse
- Arbeidsliv
- Privat økonomi

Hovedutfordringen som vi har sett gjennom dette prosjektet kan oppsummeres i fire punkt:

- Lære seg språket
- Kompetansekartlegging/ karriereveiledning
- Få arbeid
- Transport
- Bli kjent med nordmenn

Strukturer for å imøtekomme utfordringene på disse områdene må på plass for alle de ulike kategoriene innvandrere.

Gjennom prosjektet har innvandrerne blitt synlige, både for det kommunale apparatet, og gjennom aviser også for innbyggerne i Steigen kommune. Gruppen har fått kunnskap på en rekke sentrale områder og de har tilført KUN mye kunnskap som vi nå tar med inn i prosjektet "Likeverdige offentlige tjenester i små distriktskommuner, med Hamarøy og Steigen kommune som case" Kunnskapen deltakerne har fått, og kunnskapen de har gitt til oss på KUN, gjør noe med hvordan de ser på seg selv. For ekteskapsmigrantene så tror vi at dette også har betydning for hvordan ektemennene oppfatter sin partner.

Summary in English

Immigrants, and recent immigrants in particular, are in need of knowledge of and an introduction to the Norwegian society, they also need guidance to strengthen their ties to and involvement in the local community.

Through this project, financed by the Directorate of Integration and Diversity (IMDi), we wanted to road-test a course concept with a help-yourself-approach, and whether such a course could make integration easier for this group. The course contains practical and essential information about

Norwegian society, all focused on making it easier to get your bearings and settle down.

The original target group was women who had come to Norway through family immigration, whether in order to establish a family with a Norwegian resident or to reunite with a family member already settled in Norway through labour immigration or other. This group has fewer practical rights on immigration than do humanitarian refugees or asylum seekers.

We did, however, choose to expand the target group to include all newcomers to Norway, both women and men, regardless of immigration cause. This because even those who are entitled to a place in the introduction programme are in need of this information.

We created an arena where different public and voluntary organisations came and provided information about themselves and their activities, but they in turn received feedback from the group on what needs and wishes they have. What do the immigrants see as their biggest challenges in finding their place in the local community? The knowledge they have shared will be an important contribution to developing truly equal public services.

Through this project we wanted to focus on the resources a new immigrant represents when met with appropriate measures and properly included in the local community. We also wanted to create an arena where people new to Norway or have lived here for a while could meet and share their experiences, and help each other.

The course was organised as six meetings of three hours, with different themes central to integration in Norwegian life. We chose to focus on:

- Voluntary organisations/work
- An introduction to the Norwegian legal systems and laws
- School and education
- Family and health
- Working life
- Personal economy

The main challenges to new immigrants, as we have seen through this project, can be summarized as follows:

- Learning the language
- Skills assessment and career counselling
- Finding work
- Transportation
- Getting to know Norwegians

Structures to meet these challenges must be implemented for the different categories of immigrants.

Through this project, we have made these immigrants visible, both to the municipal authorities and administration and, through the newspaper, to local residents. The participants have learned much about vital fields of Norwegian society, and they have taught us much that KUN will bring to the "Equal public services in small rural communities, with Hamarøy and Steigen as case communities" project. The knowledge exchange has affected the participants' view of themselves, and in the cases of cross-national marriages we believe it has also affected how the husband sees his partner.

1. Innledning

Prosjektet ble til på grunnlag av Fafo sin rapport "En fot innenfor" (2009) og NIBR- rapport 2012:5 "Derfor blir vi her", egen forskning (Thunem 2007) og erfaringer fra to mentorprosjekter vi har gjennomført i Steigen kommune for kvinner med innvandrerbakgrunn. Vi ønsket å sette i gang et prosjekt med fokus på innvandrerkvinner, og spesielt utenlandske kvinner som kommer til Norge gjennom ekteskap, det være seg familieetablering, familiegjenforening eller innvandrere som følger sin arbeidsinnvandrende ektefelle.

Grunnidéen i mentorprosjektene er å koble en mentor, en kvinne med nettverk og oversikt over det norske samfunnet, med en mentorpartner, en kvinne med ikke-norsk bakgrunn. Hovedmålsettingen med prosjektet er at innvandrerkvinner skal få en reell mulighet til jobb, utdanning og et nettverk som gjøre det lettere å bli inkludert. Gjennom mentorprosjektet avdekket vi flere områder der mentorpartnerne manglet viktig kunnskap for å kunne håndtere livet sitt i Norge på en for dem mer tilfredsstillende måte.

Kvinner som kommer til Norge og har opphold med bakgrunn i ekteskap har ikke de samme rettigheter som flyktninger og asylsøkere, men de har en rett og plikt til å delta på norskundervisning for senere å kunne søke om permanent oppholdstillatelse.

Myndighetene gir ingen systematisk informasjon til denne gruppen i den første tiden, og de er derfor helt avhengige av den norske ektefellen og hans familie og nettverk for å skaffe seg informasjon (Fafo 2009). Tiltak spesielt rettet mot denne gruppen er lite utprøvd nasjonalt.

Den viktigste erfaringen vi har fra mentor I 2010-11 og mentor II 2012 er at disse kvinnene ikke blir sett, at deres ressurser forblir ubenyttet og at de gjennom dette ikke får oppfylt sitt potensiale. De har ønske om å gjøre noe konkret og å delta i det norske arbeidslivet, men inngangsbilletten er vanskelig å få tak i og kriteriene er uklare

Ekteskap og migrasjon er en utfordring både for partene i ekteskapet, men også for utforming av innvandrings- og integrasjonspolitikken. Tallene viser at det er flest mannlige nordmenn som inngår slike ekteskap, men at de skjer på ulike vis og i ulike grupper. Utenlandske kvinner gifter seg med norske menn, flyktninger søker familiegjengenforening eller finner ektefelle i hjemlandet og arbeidsinnvandrere får fast arbeid og tar med familien til Norge.

Utenlandske kvinner som kommer til Norge på bakgrunn av ekteskap, såkalt familiegjengenforening, får oppholdstillatelse de første tre år betinget av ekteskap. Ved samlivsbrudd er grunnlaget for opphold ikke lenger til stede, og de må normalt forlate landet. Etter tre års ekteskap kan kvinnene søke om permanent oppholdstillatelse. Dersom de har gjennomført 250 timer norskopplæring og 50 timer opplæring i samfunnsfag, vil de få oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag uavhengig av om ekteskapet består. Disse 50 timene i samfunnskunnskap er den eneste systematiske informasjonen kvinnene får om det norske samfunnet. I tre år er kvinnene sin oppholdstillatelse uløselig knyttet til mannen de har inngått ekteskap med. De har ingen egne rettigheter. Dette er i de fleste tilfellene ikke noe problem, men kvinnene er i en utsatt posisjon. Regelverket rundt familiegjengenforening gir mannen en forsørgerplikt. Vi kan stille spørsmål ved om denne forsørgelsesplikten er i tråd med norske likestillingspolitiske mål for kvinners mulighet til økonomisk selvstendighet.

1.1 Utenlandske kvinner som gifter seg med norske menn

Antall ekteskap inngått mellom norske menn og ikke-vestlige kvinner, såkalt transnasjonale ekteskap, har økt kraftig siden 1990-tallet, og ble tredoblet i perioden 1996 til 2004 (Nadim og Tveit 2009). I 2006 var det flere innvandrere som kom til Norge gjennom ekteskap med en person uten innvandrerbakgrunn enn gjennom ekteskap med en person med innvandringsbakgrunn (Tyldum og Tveit 2008). Til tross for at tallet på ikke-vestlige kvinner som kommer til Norge for å gifte seg med en nordmann er økende, er spørsmål i forhold til denne gruppen innvandrere lite tematisert i den politiske debatten. Hovedtyngden av disse kvinnene kommer fra Thailand, Filippinene og Russland, de utgjør en stor og viktig innvandrer-

gruppe spesielt i distriktene. Det kan også være verdt å merke seg at kvinnene fra Filippinene og Russland er blant de med høyest utdanning i Norge, utdanningsnivået ligger over gjennomsnittet i befolkningen, mens kvinner fra Thailand er den innvandringsgruppen med lavest utdanning (Statistisk sentralbyrå, 2003). Kvinnene har ikke rett og plikt til å delta på introduksjonsprogram eller til å motta introduksjonsstønad, men de har rett til inntil 3000 timer gratis norskopplæring, og til å benytte NAV sine tjenester innen arbeidsformidling, kurs og arbeidsmarkedstiltak. Svært få av kvinnene som var del av våre mentorprosjekter var kjent med at NAV hadde en rolle i å hjelpe dem med å kvalifisere seg for en jobb.

Rapportene "En fot Innenfor" (Nadim og Tveit 2009), "Someone who cares" (Tveit og Tyldum 2008) og "Kvinner migrasjon og integrering, Filippinske kvinner gift med norske menn" (Thunem 2007), viser at kvinner som kommer til Norge via ekteskap sannsynligvis er like om ikke mer sårbare enn andre innvandrere. Ekteskap inngått mellom parter fra to fundamentalt ulike verdener vil automatisk innebære et skjevt maktforhold. Dette vil forsterkes av at det i all hovedsak er kvinner som flytter til et vestlig land, der språk, kultur og familiestruktur er helt ukjent. Statistisk sett har menn i utgangspunktet mer symbolsk, sosial og økonomisk makt enn kvinner, og i disse ekteskapene blir denne tendensen forsterket. I tillegg er ofte alder og etnisitet ytterligere forsterkere. Kvinnene er spesielt sårbare de første årene når de ikke kan språket godt, og de ikke har noe sosialt nettverk utover mannen og mannens familie. Paradoksalt er det i den tidligste fasen de også har det dårligste rettsvernet. Myndighetene gir ingen systematisk informasjon til denne gruppen i den første tiden og de er derfor helt avhengige av den norske ektefellen og hans familie og nettverk for å skaffe seg informasjon (Fafo 2009). Tiltak spesielt rettet mot denne gruppen er lite utprøvd nasjonalt.

1.2 Arbeidsinnvandrers ektefelle

I tillegg til de kvinnene som gifter seg med norske menn har vi også en økende arbeidsinnvandring fra for eksempel Polen. De siste årene har rundt 100.000 europeiske innvandrere kommet til Norge for å jobbe, og nye tall fra NAV EURES viser at svært mange får fast jobb. Ifølge Fafo-rapporten «Polonia i Oslo» (2007) blir de fleste polske arbeiderne i Norge lenger enn man tidligere har trodd:

- Kun én av fire hadde bestemt seg for å reise tilbake til Polen.
- Når polske firmaer på tjenesteoppdrag returnerer til Polen, velger svært mange arbeidstakere å bli værende i Norge og gå fra arbeidsgiver til arbeidsgiver.

- Mennene har i stor grad familie i Polen. 40 prosent av mennene sier de ønsker å bringe kone og barn til Norge.

Arbeidsinnvandrere har plikt til å gjennomføre 250 timer norskundervisning og 50 timers samfunnsorientering for å kunne søke om varig oppholdstillatelse, men må selv betale for denne undervisningen.

1.3 Flyktninger og innvandrer menn finner ektefelle i hjemlandet

Mange ikke-vestlige innvandrere gifter seg med en som ikke bor i Norge, særlig gjelder dette personer med bakgrunn fra de tidlige ikke-vestlige arbeidsinnvandrerlandene Pakistan, Tyrkia og Marokko. I perioden 1996-2004 (SSB) giftet mellom 65 og 76 prosent i disse gruppene seg med en person som var bosatt utenfor Norges grenser ved ekteskapets inngåelse. Også etterkommere med bakgrunn fra disse landene har inngått transnasjonale ekteskap i like stort omfang som førstegenerasjonsinnvandrere. Vi vet svært lite om de utfordringene denne gruppen kvinner møter, men kan anta at utfordringene de møter er tilsvarende som for de to andre gruppene.

Felles for alle kvinnene som kommer til Norge gjennom ekteskap er at det er mannen som er inngangsbilletten til Norge og det er forholdet til ham som avgjør om de får rett til å bli her eller ikke. De er en oversett gruppe innvandrere. Kvinnene har ulik kompetanse som vil kunne være en ressurs for kommunen de flytter til. Videre er økt sysselsetting av kvinner et av målene i regjeringens integreringsarbeid, både når det gjelder arbeidet for å bekjempe fattigdom og for å fremme likestilling.

1.4 Flyktninger

Personer som kommer som flyktninger til Norge og som blir bosatt i en kommune etter avtale med IMDi, har andre rettigheter enn gruppen omtalt i kapittel 1.1, 1.2, og 1.3. I følge introduksjonsloven har personer mellom 18 og 55 år med flyktingebakgrunn rett til introduksjonsprogram. Dette programmet har kommunen ansvar for, det er på fulltid og skal langt på vei følge regler i vanlig arbeidsliv. Deltakeren mottar introduksjonsstønning til livsopphold underveis. Programmet skal vare inntil 2 år, men kan utvides til 3 år. Gruppen vil også bli møtt av en flyktingkonsulent som har ansvar for etablering, kvalifisering og arbeid. Flyktingkonsulenten skal bidra til at flyktninger og asylsøkere får en meningsfylt hverdag i Norge og at de får brukt sine ressurser.

2. Kommunenes integreringsapparat

Gjennom introduksjonsloven har kommunene et overordnet ansvar for å koordinere ulike etaters innsats overfor flyktninger.

En tilsvarende ansvarsplassering finnes altså ikke for familieinnvandrede kvinner. Kommunene står innenfor visse rammer relativt fritt til å utforme et tilbud til innvandrere. Dette er et forhold som gir store variasjoner i hva slags tilbud kvinnene får, avhengig av kommunens ressurser, hvordan kommunen velger å bruke disse ressursene og hvordan kvinnene og deres partnere greier å manøvrere i systemet de møter.

Nadim og Tveit (2009) synliggjør en rekke forbedringsområder for kommunens integreringsapparat, og for samarbeidet mellom kommunen og andre instanser som har ansvar og virkemidler på området. Det gjelder for eksempel spredning av informasjon, kunnskap om gruppens rettigheter og plikter, synliggjøring av gruppens ressurser, tilgang til tilstrekkelig språk-opplæring og mulighet for arbeidspraksis. Dette er kvinner som i utgangspunktet opplever seg selv som ressurssterke og kompetente, men som i møte med det norske samfunnet har følt seg avvist i stor grad. Deres kompetanse er ikke godkjent, verken den formelle eller den uformelle, og de føler seg ikke velkomne som samfunnsborgere ut over i deres roller som kone og mor.

Distrikts- Norge trenger innvandrere for å opprettholde befolkningsgrunnlaget og levestandarden. Mange har med seg solid utdanning og kompetanse som det er god bruk for (Søholt m.fl 2012). De er foreldre til morgendagens distriktsungdom, og påvirker derfor i stor grad verdiene i lokalsamfunnene. Det er derfor viktig at man har strukturer som ivaretar alle typer innvandrere, uavhengig av kjønn eller årsak til at de er her.

3. Mål

Hovedmålsettingen med prosjektet er å styrke innvandrere sine muligheter til å utvikle sine ressurser og delta i det norske samfunnet.

Videre skal prosjektet skape en arena der ulike kommunale instanser kan komme og gi informasjon, men også få informasjon fra kvinnene med tanke på hvilke behov kvinnene har. Kvinnene blir synlige for det kommunale apparatet, noe som kanskje på sikt gjør at man har større fokus på denne målgruppen i planlegging og tilrettelegging. Spesielt viktig er dette i forhold til den gruppen av kvinner som har få rettigheter.

Resultat fra mentorprosjektene gjennomført ved KUN i 2010-11 og 2012 viste oss at mentorpartnerne ble mentorer for hverandre. Prosjektet ga derfor en dobbel effekt. Dette håper vi også å oppnå med dette prosjektet, gjennom informasjonsutveksling deltakerne i mellom og at de hjelper hverandre med de språklige barrierene.

Målet med vårt prosjekt er å utvikle og prøve ut om et kurskonsept med fokus på hjelp til selvhjelp vil kunne lette integreringsprosessen for denne gruppen. Større nettverk og økt kunnskap vil kunne gjøre det lettere å orientere seg i det norske samfunnet. Kurset inneholdt praktisk informasjon om forhold i det norske samfunnet som er viktige for å kunne orientere seg og finne seg til rette. Samtidig og kanskje like viktig var det at vi ønsket å få kunnskap fra denne gruppen om hvilke utfordringer de møter. Kunnskapen kan brukes inn i utformingen av likeverdige offentlige tjenester.

4. Metode og gjennomføring

Temakveldene omhandler mange av de samme temaene som er obligatoriske emner i samfunnskunnskap, og dette mener vi er en styrke. Deltakerne har dermed med seg en basiskunnskap som de kan bygge videre på og det gir dem bedre innsikt, de har de nødvendige "knaggene" å henge kunnskapen på. For de som ennå ikke har gjennomført samfunnskunnskap så kan dette første møte med samfunnskunnskap være de "knaggene" de trenger i forhold til å få mer ut av samfunnsfagundervisningen. Dette er også områder som det er svært sentralt å ha kunnskap om for å tilpasse seg livet i Norge. Å få innsikt i utfordringene de opplever på disse områdene mener vi derfor er svært viktig.

For å velge våre tema brukte vi Ny i Norge (2012-utgaven), en brosjyre fra IMDi med praktiske opplysninger fra offentlige etater, i tillegg til de obligatoriske emnene i samfunnskunnskap. Temaene vi valgte å ha fokus på ble:

- Innføring i norsk rett
- Frivillige organisasjoner
- Skole- utdanning
- Familie og Helse
- Arbeidsliv
- Privat økonomi

Ny i Norge ble også delt ut og brukt aktivt på alle temakveldene. Mange av deltakerne hadde ikke sett denne boken før.

Hver temakveld varte i tre timer og ble holdt i KUN sine lokaler i Nordfold, Steigen kommune. Vi ønsket at disse kveldene i tillegg til å være en kilde til informasjon også skulle fungere som en sosial møteplass. Vi valgte derfor å starte hver samling med et enkelt måltid og satte av tid til dette. Mange kom rett fra skolen eller jobb når de kom til KUN og det var tydelig at de satte pris både på å få mat, men også å få tid til å snakke med hverandre. Praten gikk på tvers av nasjonaliteter, og de var oppriktig glade for å treffes. En møteplass var også det som tydelig ble nevnt som noe de savnet. Etter endt temakveld fortsatte praten på parkeringsplassen.

I mentorprosjektene våre så vi at mentorpartnerne ble ressurspersoner for hverandre. Ved å sette av tid til sosialt samvær håpet vi at den samme dynamikken skulle oppstå i denne gruppen, og det gjorde den. Deltakerne tok ansvar for å minne hverandre på temakveldene, og de organiserte også noe transport for hverandre.

I utgangspunktet hadde vi tenkt at dette tilbudet bare skulle rette seg mot innvandrerkvinner som kommer til Norge med bakgrunn i familieetablering, familiegjenforening eller som følger sin arbeidsinnvandrede mann, da denne gruppen har få rettigheter sammenlignet med flyktninger og asylsøkere. Vi valgte likevel å utvide målgruppen til å omfatte alle som var nye i Norge, både kvinner og menn, uavhengig av årsakene til at de var her. Dette fordi også de som har rett til introduksjonsprogram har behov for tilpasset informasjon, utover det de får gjennom introduksjonsordninger. Vi hadde også tanker om at mangfoldet i gruppen ville øke dynamikken, og at kunnskapsgrunnet vi ville få til utvikling av likeverdige offentlige tjenester ville bli bredere med en mer mangfoldig gruppe.

Deltakerne ble rekruttert inn ved hjelp av annonser i lokalavisen, norskundervisningen i kommunen, plakater på matbutikkene, og nettverket vi har opparbeidet via mentorprosjektene. Vi så for oss at 12 deltakere ville være et passelig minimumsantall. Vi hadde ingen påmelding da vi var redd for at det ville heve terskelen for å delta. Vi var også tydelige på at man kunne delta på alle samlingene, eller bare på noen. Vi hadde fra 14-16 deltakere på hver samling, de representerte 8 ulike nasjonaliteter. Bortiden i Norge varierte fra 2 måneder til 10 år. Deltakerne varierte noe fra gang til gang, men i all hovedsak var alle med på alle samlingene. Noen ga endatil beskjed dersom de visste det kom ting i veien for at de ikke kunne delta. Det var langt flere kvinner enn menn som deltok, og det speiler nok kjønnsfordelingen blant innvandrerne i kommunen.

Transport er en stor utfordring i distrikts-Norge på grunn av manglende offentlig kommunikasjon. Bare noen få i vår målgruppe har sertifikat og disponerer bil. Starttidspunktet for temakveldene ble derfor satt slik at det passet med buss til KUN for de fleste. Ellers tilbød vi hjelp med transport.

I mentorprosjektene våre har deltakerne tolket for hverandre. Dette la vi også opp til i dette prosjektet, og vi har derfor helt bevisst valgt ikke å bruke tolk på samlingene. Noe av informasjonen kan dermed gå tapt, men vi har funnet at en god gruppedynamikk og samarbeid er viktigere enn at alle får med seg absolutt all informasjon.

Med en botid fra 2 måneder til 10 år sier det seg selv at vi fikk utfordringer med språket, men dette løste seg da deltakerne tok ansvar og tolket for hverandre slik vi hadde håpet. Innenfor de ulike nasjonalitetene var det ulik botid og dermed varierende norskkunnskaper. Det viste seg at språk ble et verktøy for økt integrering, heller enn et problem. Når det gjelder vårt behov for kunnskap om utfordringene gruppen har på de ulike temaområdene, fungerte også det tilfredsstillende uten tolk.

Å få til et dynamisk miljø i gruppen har vi lagt stor vekt på, da vi mener at det vil gi læringseffekt på flere områder. Vi satte derfor av god tid til tolking mellom deltakerne, summegrupper, og spørsmål. Målet var at deltakerne skulle snakke like mye som de som hadde ansvar for de ulike temaene. Dette oppnådde vi. Tolkingen ga en god mestringsfølelse for den enkelte. Som en av deltakerne har fortalt i ettertid:

"Det er godt å kunne hjelpe, jeg føler meg sterk"

For å øke forståelsen hos deltakerne ble det brukt praktiske eksempler, og hver samling startet med en repetisjon av viktige poeng fra forrige samling. En del informasjon ble gitt på både engelsk og norsk.

Kvinner med opphold på bakgrunn av ekteskap faller utenfor ordinært introduksjonsprogram, og rapporten "En fot innenfor?" viser at både kvinnene og ektefellene deres savner et sted de kan henvende seg for å få svar på spørsmål (Nadim og Tveit 2009). For hvert tema vi gikk gjennom hadde vi derfor som målsetting at de skulle få en kontaktperson, nettadresse eller telefonnummer der de kunne henvende seg med videre spørsmål.

4.1 Innføring i norsk rett

Juridisk rådgiving for kvinner (JURK) var på rettighetsturné i Nordland samtidig som vi startet opp prosjektet. JURK er en organisasjon drevet av

jusstudenter og to jurister. De tilbyr gratis rådgiving til kvinner over hele landet. Hovedmålsettingen til JURK er å gi bistand til kvinner med et udekket rettshjelpsbehov gjennom rettsinformasjon, rettspåvirkning og bistand i konkrete saker. Målgruppen deres var denne gangen innvandrerkvinner. Foredraget de holdt var pedagogisk lagt opp med tanke på ulike norskferdigheter. De brukte et enkelt norsk og engelsk språk i sitt foredrag, og mange praktiske eksempler. Etter foredraget kunne de som hadde konkrete juridiske problemstillinger få et eget møte med foredragsholderne. Rettsområdene de tok for seg var:

- Ekteskap og skilsmisse
- Barnerett
- Utlendingsrett
- Vold og mishandling

Til slutt tok de for seg hvem som kan hjelpe til med hva. Deltakerne var svært aktive og det var tydelig at kunnskap på dette området var noe de både satte pris på og hadde behov for. Svært mange av deltakerne ba om et eget møte for å få hjelp med personlige spørsmål etter foredraget. Spesielt for de kvinnene som har alle sine rettigheter tett knyttet opp mot ektemannen, var kunnskap om disse temaene svært viktige.

Tiltak

- **Det må på plass strukturer som gjør det enklere for kvinnene å kjenne sine rettigheter**
- **Begge ektefellene må få informasjon om rettigheter, plikter og regelverk rundt familieetablering/familiegjenforening**
- **Skriftlig informasjon på eget morsmål ved ankomst til Norge om rettigheter og plikter og tilbud om språkundervisning**

4.2 Frivillige organisasjoner

Dette temaet hadde vi oppe på hver samling. I Norge foregår det svært mye frivillig aktivitet, og kanskje er dette ekstra utpreget i distrikts-Norge. Der må man selv skape aktiviteter dersom man ønsker at noe skal skje, og dugnadsånden er ofte stor i små bygder. Å delta i frivillig arbeid kan være en inngangsport til å bli kjent med nordmenn, og en flott arena for integrering. I mange bygder finnes det kanskje ikke andre organiserte møteplasser enn gjennom frivillig arbeid. Det ligger også en del forventninger i at man skal delta i slikt arbeid. Har man barn som er aktive innen idrett eller korps forventes det at foreldrene skal være aktivt med på arrangement som disse lagene har ansvar for. Dersom man ikke vet dette kan man lett bli sett skjevt på.

Vi presenterte ulike lag og foreninger i kommunen, og oppfordret deltakerne til å bruke disse arenaene aktivt til å bli kjent med nordmenn. For de som er musikalske kan kor eller korps være aktuelt, eller Turistforeningen eller Norsk jeger- og fiskeforening om man er interessert i friluftsliv. Deltakerne fikk en forståelse for at dette kunne være gode arenaer, men terskelen for å ta kontakt er nok ganske høy for mange på grunn av språklige barrierer.

Distriktene i Norge er etter hvert avhengige av innvandrere for å møte behovet for arbeidskraft. For at de skal trives og bli boende må de aktivt inkluderes i lokalsamfunnet. Deltakerne etterlyste møteplasser, ikke bare for innvandrere, men møteplasser der både etniske norske og innvandrere kunne møtes. Søholt m.fl (2012) mener at frivillige lag og organisasjoner med fordel kan ta mer initiativ ovenfor innvandrere- befolkningen, og aktivt invitere dem inn. Frivillige lag og organisasjoner trenger medlemmer for å bestå, arbeidslivet trenger arbeidstakere og kommunen trenger befolkning. De har derfor felles interesser av å omfavne mangfoldet. Vi tror at frivillige lag og organisasjoner må få mer kunnskap om denne gruppen, slik at de aktivt kan invitere den til å delta. Både frivillige lag og organisasjoner og innvandrere behøver litt drahjelp for at dette skal kunne bli den flotte møteplassen og arenaen til integrering som det har potensiale til.

Tiltak:

- **Mer kunnskap om innvandrere til frivillige lag og organisasjoner**
- **Etablere mentorordninger i frivillige lag og organisasjoner**
- **Kunnskap ut til innvandrere om frivillige lag og organisasjoner, for eksempel ved å invitere lag og organisasjoner inn på norskundervisningen**

4.3 Skole og utdanning

På denne samlingen som Studiesenteret på KUN var ansvarlige for, presenterte vi veien fra barnehage til utdanning. Vi gikk i gjennom hva som var et frivillig tilbud, hva som var rett og plikt, og hva man måtte betale for. Vi forklarte også at det var forskjellige rettigheter og plikter alt etter årsakene til oppholdstillatelsen. Noen av kvinnene som har opphold med bakgrunn i ekteskap, og som dermed ikke har rett til introduksjonsstønad når de tar norskkurs, slutter på norskkurset dersom de får seg en jobb. Vi gikk derfor igjennom regelverket for å søke permanent opphold. De må ha gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom de skal få det. Dette var det mange av kvinnen som ikke visste. Flere har forsørger-

ansvar i opprinnelseslandet sitt, og mange av dem synes det er svært vanskelig å være økonomisk avhengige av ektemannen. De prioriterer derfor bort skole til fordel for arbeid. På grunn av dårlige språkferdigheter er det ofte vikariater i lavtlønnsyrker de får tilbud om. Mange er overkvalifiserte for arbeidet, og flere har attester på utdanning fra hjemlandet som de ikke har fått oversatt til norsk. Ingen i vår gruppe har fått kompetansevurdering eller karriereveiledning fra NAV eller Voksenopplæringa. Noen hadde selv tatt kontakt og fått hjelp fra Kunnskapscenteret på KUN. For å få fast jobb kreves det som regel at man har fagutdannelse. Alle i gruppen var svært interessert i hvordan de kunne kvalifisere seg til fast jobb, og ønsker å ta utdanning dersom det er det som skal til.

Vi oppdaget at mange manglet veiledning og oppfølging slik at de kunne få tatt den fagutdannelsen de trengte. Det viste seg å være dårlig flyt fra introduksjonsprogrammet og norsk grunnskole til videre kvalifisering. Gjennom mentorprosjektet har vi også sett samme tendens. Flere av de som har vært med der har blitt veiledet til å gjennomføre helsenorsk. Ikke alle ser for seg en karriere innen helsesektoren, men ser på kurset som en styrking av norskferdighetene sine. Seks personer fra mentorprosjektene er i gang med å kvalifisere seg som helsefagarbeidere, noe de ikke hadde vært uten veiledning og hjelp fra mentorene sine

Gjennom temakveldene traff vi personer som gjerne vil kvalifisere seg, men som ikke finner veien. Det er behov for kompetansekartlegging, karriereveiledning, og de trenger veiledning i hvordan de må gå frem for å få godkjent utdanning fra hjemlandet.

De som ønsker seg inn på høyskoler eller universitet må ha gjennomført enten Bergenstesten eller ha fullført videregående opplæring med norsk Vg3. Dette byr på utfordringer for mange. Dersom de følger videregående opplæring, er det bare mulig å følge det første året her i Steigen. Etter det må de enten flytte til nabokommunen eller ta fagene via nettbasert opplæring. Vi ser at norskferdighetene deres er for dårlige til at de greier fagene nettbasert. Helsenorsk er også en nettbasert opplæring, men her har KUN en lærerressurs som følger opp, samt studiegrupper der de møtes en gang i uken på KUN. De opplever det som motiverende å jobbe flere sammen, de liker å kunne spørre hverandre og være en ressurs for hverandre. Det er trolig årsaken til at de fleste fullfører helsenorsk. En tilsvarende ordning kunne vært interessant for å få denne gruppen til å tilegne seg studiekompetanse. Særlig kravene til norsk på videregående nivå er svært krevende for denne gruppen da analyse av norske abstrakte tekster

er en del av det de må beherske. Kanskje bør det være andre krav til studiekompetanse for denne gruppen.

Tiltak: "En felles dør", koordinering av all kompetanseheving

- **Kompetansekartlegging og karriereveiledning**
- **Hjelp til å oversette attester og søke godkjenning av utdanning fra opprinnelseslandet**
- **Realitetsorientering om hvilke utdannings- og jobbtilbud en distriktskommune kan tilby sammenliknet med større tettsteder/nærmeste by**
- **Koordinering av overgang grunnskole/videregående skole/høgskole- og universitet/jobb**
- **Bransjenorsk bør inngå i siste del av introduksjonsprogrammet når man skal velge arbeidspraksis. Dette tilbudet bør også inkludere andre som ikke har samme rettighet. De kan selv betale kurslisens, men delta i samme gruppe og med samme lærer.**

4.4 Familie og helse

Familie og helse var tydelig et tema som engasjerte. Deltakerne var svært aktive og spurte mye. Representanter fra Familiesenteret og helsestasjonen i Steigen kommune hadde ansvar for å informere om tjenestene de tilbyr.

Begrepet helse ble definert som både psykisk og fysisk helse. Deltakerne ble oppfordret og kom med eksempler på ulike symptomer på dårlig psykisk helse. "Ikke sove, spise lite, gråte mye, sliten, være redd, tenke for mye". Alle var enige om at man må ha det bra både fysisk og psykisk for å være frisk. Og for de som har det vanskelig så kan familiesenteret tilby samtaler.

Etter at begrepet helse var gjennomgått fikk deltakerne utlevert "Helsesirkelen" som en metode til kartlegging av egen opplevd helse. Sirkelen har åtte begreper knyttet til selvopplevd helse. Begrepene brukt i denne sirkelen var: kost, hygiene, aktivitet, søvn, venner, trivsel, smerte og meg selv. Markering langt inne mot sentrum i sirkelen indikerte at man hadde utfordringer/forbedringspotensial på dette området. Gjennom denne metoden blir det svært synlig hvilke områder man må rette innsatsen mot. Begrepene i sirkelen var på norsk, men ved å oversette de til ulike språk vil dette kunne være et godt verktøy til bruk når man skal kartlegge selvopplevd helse hos nyankomne innvandrere. Man kan også diskutere om

en skulle bruke andre begrep i sirkelen, alt etter hva man ønsker å kartlegge. Denne sirkelen kan eventuelt også følge journalen.

Etter at deltakerne hadde jobbet med sirkelen en stund ble noen av områdene gått gjennom, og gruppen kom med forslag på tiltak man selv kunne gjøre for å bedre egen situasjon dersom man hadde utfordringer. Slik fikk vi også sjekket ut at deltakerne forstod de ulike begrepene som var brukt i sirkelen.

Familiesenteret skisserte hvilke tilbud de har. Det var mye fokus på hvilken hjelp familier som har ekstra utfordringer har muligheter for, blant annet tilbudet om avlastningsfamilie.. Dette tiltaket som er ment som en hjelp og avlastning for familien skapte uro hos deltakerne. De var skeptiske og til dels engstelige for å skulle ta i mot slik hjelp. Begrunnelsen for dette var at de hadde et sterkt behov for å vite hvordan familien barna kommer til er; hvilke regler gjelder i familien, er familien for eksempel oppmerksom på forbudet mot å spise svinekjøtt som muslimer har? De muslimske deltakerne understreket at de ikke ville være vanskelige, men at det var svært viktig for dem at forbudet mot å spise svinekjøtt ble overholdt. Deltakerne var utrygge fordi de kjente for lite til norsk barneoppdragelse, og dette førte til utrygghet rundt at barna skulle være i en norsk familie.

Noen av deltakerne kjente til barnevernet i Norge. En av kvinnene lurte på om barnevernet kunne komme og ta barna ifra foreldrene dersom disse kranget. Det var tydelig at på dette området var det behov for mer kunnskap og en oppklaring av ansvarsområdet til barnevernet.

De fleste deltakerne hadde vært i kontakt med helsestasjonen og helsesøster en eller flere ganger. Helsesøsteren forklarte hva helsestasjonen gjør innenfor ulike aldersgrupper, og om de lovpålagte oppgavene de har med å forhindre kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Særlig oppgavene helsesøster har mot ungdom ble gjenstand for spørsmål og diskusjoner. Helsesøster forklarte at hun har som oppgave å informere ungdom om pubertet og seksualitet. Dette er en utfordring siden ulike kulturer har ulike moralske normer. Hvordan forholder man seg til seksualitet, prevensjon og kjærster i de aktuelle landene? En kartlegging blant deltakerne viste at det var svært varierende moralske normer fra land til land. I Afghanistan er det svært strenge regler, man snakker ikke om seksualitet, og det er ikke lov med sex før ekteskap. Samtlige land har strengere moralske føringer enn i Norge. Dette fører til store utfordringer

for denne gruppen når de får ungdom i puberteten som på et eller annet vis må forholde seg til norske normer for hva ungdomstid innebærer.

“Vi trenger å vite mer om hvordan det er i Norge. Kulturen krasjer med ungdom i hus, vi må lære at det er andre regler i Norge og hva disse er for å bli tryggere i rollen som foreldre”.

Det var et tydelig ønske fra deltakerne om foreldrekurs, slik at de kunne bli tryggere i rollen sin som foreldre i Norge. Samtidig ønsket de også at familiesenteret og helsestasjonen skulle få mer kompetanse om hvordan de kan hjelpe og samtidig vise respekt for de ulike kulturene.

Språkutvikling hos barna var også et viktig tema, hvilket språk snakkes hjemme? Barnehagen ble trukket frem som en viktig arena for utvikling av norsk språk, og at det er viktig at barna behersker godt norsk når de begynner på skolen. For barna med etnisk norske fedre var norsk hovedspråk i hjemmet, men det er viktig at de også lærer seg morsmålet. Ikke alle kvinnene fikk forståelse for det hos sin ektefelle, og noen ble nektet å bruke sitt morsmål til barnet sitt. Det er svært vanskelig for kvinnene å kommunisere med sine barn på et språk de er i ferd med å tilegne seg. Den norske ektefellen trenger kunnskap om at morsmålet er viktig for barnet, og at tospråklighet er en styrke det kan ta med seg resten av livet.

Tiltak:

- **Foreldrekurs**
- **Økt kulturkompetanse i hjelpeapparatet**
- **Rådgiving på Familiekontoret**
- **Det bør oppfordres til at begge foreldre møter samtidig minst en gang på helsestasjonen, der blant annet språkutvikling kan være ett av temaene**

4.5 Arbeidsliv

Arbeidsliv var et tema NAV fikk ansvar for. Informasjonen startet opp med en gjennomgang av hva arbeid er, lønnet og ulønnet, og at samfunnet i Norge er lagt opp til at alle skal jobbe, både kvinner og menn. Det lønne- de arbeidet gir noen goder/rettigheter. Deltakerne var svært aktive og kom med mange gode eksempler på fordeler ved å ha arbeid: For å trives, tjene penger, bli kjent med andre, sosialt fellesskap, være til nytte. Arbeid var tydelig viktig for alle og de så på arbeid som et gode. Det var interes- sant å se at det å tjene penger ikke var det første de nevnte som motiva- sjon for å arbeide

"Arbeid er et gode, godt å kunne være til nytte"

I tillegg til at arbeid gir noen goder så følger det også en del rettigheter med det. Vi var innom pensjon, sykepenger, feriepenger og arbeidsledighetstrygd. Disse godene er blant annet et resultat av at vi betaler skatt. Fagforeningsarbeid ble gjennomgått, samt retten til en arbeidskontrakt/avtale som regulerer lønn, arbeidsoppgaver og arbeidstid.

Noen av deltakerne var allerede i jobb, noen var arbeidssøkende, og atter andre gikk fremdeles på introduksjonsprogram. Felles for alle var at de svært gjerne ønsket å få seg fast jobb. Hvordan man søker seg jobb var derfor noe de ønsket informasjon om, og som tydelig opptok dem mye. Vi brukte derfor en del tid på det. Enkelte deltakere var innom dette temaet alle kveldene, uavhengig av hva som var hovedtema. Vi fikk spørsmål som:

"Hvorfor kan arbeidsinnvandrere som ikke kan norsk få arbeid, mens vi får tilbakemelding på at vi må lære oss norsk før vi kan få jobb?"

Introduksjonsprogrammet varer 2-3 år, og mange er utålmodige etter å komme seg ut i jobb. Vi vet også at bare 33 % av kvinner som gjennomgår introduksjonsprogrammet kommer ut i jobb, mens det samme gjelder for 51% av mennene. Arbeidspraksis er en fin ordning for de som har rett på det, men kvinnene som kommer til Norge gjennom ekteskap har verken rett til språkpraksis eller arbeidspraksis. Det er heller ikke noe system for å sikre at de får informasjon om språkopplæring. Kvinnene ønsker sterkt å være økonomisk selvstendige, men noen opplever at saksbehandlere og potensielle arbeidsgivere tar for gitt at de av "kulturelle årsaker" er fornøyd med å være kone og mor, og ikke ønsker jobb. Saksbehandlerne blir da så opptatt av å respektere dette, at de ikke hører hva kvinnene prøver å formidle.

Ekteskapsmigranter har de samme rettighetene til tiltak fra NAV som norske borgere, men de må da melde seg som arbeidssøkere ved NAV. Dette var det mange av deltakerne som ikke visste. Å registrere seg som arbeidssøker må gjøres via nett eller ved det lokale NAV-kontoret. Noen av deltakerne hadde fått med seg at de måtte registrere seg som arbeidssøkere selv, men systemet var så vanskelig at de ikke greide å gå gjennom prosedyren uten hjelp. Andre trodde de automatisk ble registrert som arbeidssøkere da de søkte på helsenorsk og helsearbeiderfaget. Noen hadde fått informasjon om at de måtte redusere arbeidstiden med minst 50 % for å få dagpenger, men ingen visste at man kunne registrere seg

som arbeidssøker hvis man ønsket 100 % fast jobb og at det kunne utløse andre rettigheter/tiltak.

Samtlige deltakere på temakveldene ønsker kompetansekartlegging og karriereveiledning. I tillegg har vi 11 deltakere på helsenorsk og fire på helsefagarbeider som fant veien til KUN uten å ha fått tilbud om karriereveiledning. Når vi spør NAV om hvor mange som er kvalifisert til prosjekt 300/Karriereveiledningsdelen, er antallet de oppgir 3-4 minoritetsspråklige i hele kommunen.

Tiltak:

- **NAV må aktivt informere om betydningen av å registrere seg som arbeidssøkere**
- **Innvandrere må få direkte veiledning i hvordan de registrerer seg arbeidsledige på nettsidene til NAV**
- **NAV må ha en mer aktiv rolle for innvandrere**
- **Koordinering av alle lokale instanser som jobber med disse kvinnene; Voksenopplæring, videregående skole og KUN.**
- **Voksenopplæringen for minoritetsspråklige må ved avsluttet opplæring informere rettighetene deltakerne har via NAV, f.eks. ved å registrere seg som arbeidssøkere**

4.6 Privat økonomi

Dette temaet var NAV og KUN ansvarlige for i felleskap. For mange er måten vi ordner personlig økonomi på i Norge svært forskjellig fra det de er vant med. De med lengst botid var godt kjent med hvordan dette fungerer i Norge, men for de med kortere botid var mye nytt. Spredningen i gruppen gjorde at de ble en utfordring å presentere informasjon som var nyttig for alle. Vi brukte en del tid på å kartlegge hvordan økonomi ble håndtert i de ulike hjemlandene. Vi tok så utgangspunkt i det og trakk frem det som er forskjellig i Norge. Den store forskjellen var for mange det forsørgeransvaret en del har for familiemedlemmer i opprinnelseslandet, noe tilsvarende har vi ikke i Norge. I Norge har ektefellene gjensidig forsørgeransvar, men utover det har man ikke forsørgeransvar for storfamilien. Det gjensidige forsørgeransvaret man har gjennom ekteskap var ikke godt kjent i gruppen. Lønninger og økonomiske ytelser i Norge er ikke beregnet på at man skal kunne forsørge storfamilien. Dette er for noen en utfordring, da det ligger sterke forventninger om at de skal bidra økonomisk til familie i hjemlandet. Dette fører til at noen har svært dårlig økonomi. In-

produksjonsstønadene er beregnet slik at de skal kunne ha nok til å forsørge seg selv her i landet, men heller ikke noe mer.

Å ha kontroll over egen økonomi er viktig. Vi synliggjorde blant annet hvor dyrt det kan bli å glemme å betale en regning. De deltakerne som måtte ha betalingsproblemer ble oppfordret til å ta kontakt med dem de skylder penger for å få en ordning. Vi delte ut og gikk igjennom en faktura og en lønnslipp. Vi gikk også gjennom hvordan man kan lage et budsjett, og de fikk med seg et skjema som de kunne forsøke å bruke til å lage sitt personlige budsjett.

Rapporten "Derfor blir vi her" viser at innvandrere mangler kunnskap om mulighetene for startlån. Vi hadde derfor fokus på dette og informerte om hva det er og hvor de kan henvende seg for mer informasjon. Vi fikk også i gang en diskusjon rundt temaet eie eller leie bolig. Vi opplevde at noen av deltakerne synes det er vanskelig å styre sin privatøkonomi utfra norske forhold. Og vi erfarte at dette temaet kunne vi med fordel satt av mer tid til.

Tiltak:

- **Tilbud om systematisk og kontinuerlig veiledning i styring av privat økonomi i det Norske samfunnet**

5. Konklusjon

Vi valgte å invitere alle som var ny i Norge eller som hadde bodd her en stund uavhengig av årsakene til opphold. Det at flere med botid helt opp mot 10 år valgte å delta og var aktivt søkende etter informasjon, forteller oss at det er behov for en møteplass. Til tross for lang botid har de fortsatt spørsmål og utfordringer rundt temaene vi hadde valgt ut. Utgangspunktet for prosjektet var kvinner som hadde opphold i Norge med bakgrunn i ekteskap og som har fått rettigheter sammenlignet med flyktninger og asylsøkere. Thunem (2007) fant at disse kvinnene krevde lite av det norske samfunnet, og de la alt ansvar for å tilpasse seg livet i Norge på seg selv. Dette gjenspeilte seg også i temakveldene, der de var forsiktige med å formulere noe som kan oppfattes som krav. Dette kan illustreres med følgende sitat i Thunem (2007:56):

"Jeg har integrert meg veldig godt her, vist du vil integrere deg, du må vite ka du skal gjere, du må prøve å gå ut av huset og finne noe du har lyst til. Vist du vil bli sånn godt integrert du må berre finne sjølv ka du vil gjere, og så må du ut av huset det kjem ingen å hentar deg"

Dersom alt ansvaret skal ligge på kvinnene vil det bare bli de mest ressurssterke og de med en ektefelle som aktivt tar ansvar, som vil lykkes i det norske samfunnet. Det er derfor viktig at man får på plass strukturer slik at ikke alt ansvaret ligger på kvinnene og deres ektefeller. Nadime og Tveiten (2009) viser at det er et klart savn både hos kvinnene og ektefellene deres å ha et definert sted å henvende seg. Kommunene må få på plass en tydelig struktur og ta et tydeligere ansvar overfor denne gruppen innvandrere. Det er viktig for kvinnene, ektefellene og sist men ikke minst for barna at disse kvinnene har en plass i det norske samfunnet og at de får vist frem og brukt sine ressurser.

Hovedutfordringen som vi har sett gjennom dette prosjektet, kan oppsummeres i fire punkt:

- Lære seg språket
- Kompetansekartlegging/ karriereveiledning
- Få arbeid
- Transport
- Bli kjent med nordmenn

Dette samsvarer med utfordringen som er påvist i blant annet Nadime og Tveiten (2009), Nadime, Tveit og Tyldum (2008) og Thunem (2007).

I forhold til språket så bør det være en automatikk i at man aktivt blir invitert inn til å delta på språkundervisning så snart man kommer til Norge. Det må ikke være opp til hver enkelt å finne ut hvor og når man kan få språkopplæring. Alle bør tilbys språkpraksis og arbeidspraksis uavhengig av oppholdsgrunnlag. Ektefeller til arbeidsinnvandrere bør også omfattes av dette tilbudet. Språkkunnskapene er det som videre danner grunnlag for arbeid, det er derfor fundamentalt at de får tilegnet seg gode språkkunnskaper slik at de kan få brukt sine ressurser.

Systemet med registrering på NAV er for vanskelig slik det er lagt opp i dag. Dette må bli enklere og det må gis systematisk informasjon om hvor viktig det er at man registrerer seg der. Alle må tilbys kompetansekartlegging og karriereveiledning.

Transport er en stor utfordring i distriktet, og mulighet for å få tatt sertifikat og disponere bil er ofte avgjørende for om man kan komme seg i jobb. Store avstander og et bortimot fraværende tilbud om offentlig kommunikasjon gjør at man ikke kan basere seg på offentlig transport til og fra arbeid. Dette bør det tas høyde for i introduksjonsprogrammet, slik at man for eksempel legger inn førerkortet som et tilbud til dem som ønsker det.

For å bli kjent med nordmenn trenger man møteplasser. Her kan frivillige lag og organisasjoner spille en viktig rolle, men de trenger drahjelp.

Kommunen, næringslivet og frivillige organisasjoner må få øynene opp for den ressursen innvandrere representerer, og sammen bør de lage systemer som gjør det enkelt for innvandrere å finne frem. Det bør opprettes en instans, en tilflytterkonsulent som har ansvar for å veilede ekteskapsmigranter og deres ektefeller slik at ekteskapsmigrantene får brukt sine ressurser. Også andre migranter og norske tilflyttere vil kunne nyttiggjøre seg dette. Kommunens tjenester må tilpasses slik at alle innbyggere uansett oppholdsgrunnlag har tilgang på likeverdige offentlige tjenester. Man må ha systemer for spredning av informasjon om innvandrernes rettigheter og plikter. Denne kunnskapen må ut, både til innvandrerne og hjelpeapparatet. Hjelpeapparatet trenger mer kunnskap om utfordringene hos denne gruppen.

Deltakeren på temakveldene har fått noen ledetråder som de kan bruke vider i sitt integreringsarbeid, og alle har blitt tilbudt kompetansekartlegging og karriereveiledning her på KUN. De får dette fordi vi har fanget opp at de har et behov for dette. Man må sørge for å ha systemer som fanger opp alle innvandrere slik at det ikke blir tilfeldig hvem som får et slikt tilbud.

KUN anbefaler en regelmessig gjennomgang og kvalitetssikring av introduksjonsprogrammet generelt og spesielt i forhold til temaområdene vi har tatt opp. Tema og tiltak i regi av introduksjonsprogrammet bør inkludere ulike kategorier innvandrere der dette er naturlig.

Gjennom prosjektet har innvandrerne blitt synlige, både for det kommunale apparatet, og for innbyggerne i Steigen kommune. De har fått kunnskap på en rekke sentrale områder og de har tilført KUN mye kunnskap som vi nå tar med inn i prosjektet "Likeverdige offentlige tjenester i små distriktskommuner, med Hamarøy og Steigen kommune som case". Kunnskapen deltakerne har fått, og det de har bidratt med til å øke vår kunnskap gjør noe med hvordan de ser på seg selv. For ekteskapsmigrantene tror vi at dette også har betydning for hvordan ektemennene oppfatter sine partnere.

Litteraturliste

Friberg, Jon Horgen og Guri Tyldum, red (2007): *Polonia i Oslo*. Fafo-rapport 27. Oslo: Fafo

Nadim, Marjam og Mariann Tveit (2009): *En fot innenfor?* Fafo-rapport 19. Oslo: Fafo

Statistisk sentralbyrå (2003): <http://www.ssb.no/utinnv/>

Søholt, Susanne, Aadne Aasland, Knut Onsager og Guri Mette Vestby (2012): *Derfor blir vi her*. NIBR- rapport 5. Oslo: NIBR

Thunem, Gunhild (2007): *Kvinner migrasjon og integrering*. Høgskulen i Volda: Volda

Tyldum, Guri og Marianne Tveit (2008): *Someone who cares. A study of risk and vulnerability in marriage migration from Russia and Thailand to Norway*. Fafo- rapport 26. Oslo:Fafo

Vedlegg 1

Temakveldene varte i tre timer.

- Oppstart med servering av et enkelt måltid og god tid til sosialt samvær
- Repetisjon av viktige punkt fra sist temakveld
- Faglig innhold: Her var det satt av tid både til å gi informasjon om kveldens tema (se under) til gruppen, men også å få informasjon. Det var satt av tid til tolking deltakerne i mellom, summegrupper og spørsmål. Målsettingen var at deltakerne skulle være like aktive som den som hadde ansvar for det faglige innholdet.
- Oppsummering og spørsmål: Oppsummering av kveldens viktigste opplysninger og utfordringer og en kort presentasjon av tema for neste samling.

Temaene vi valgte var:

- Innføring i norsk rett
- Frivillige organisasjoner
- Skole og utdanning
- Familie og helse
- Arbeidsliv
- Privat økonomi

KUN

Senter for kunnskap og likestilling

N-8286 Nordfold

Kunnskapsparken

Jakob Weidemannsgate 9

N-7713 Steinkjer

Telefon 75 77 90 50

Faks 75 77 90 70

post@kun.nl.no

Senter for kunnskap
og likestilling

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

www.kun.nl.no